

Till
Infrastrukturdepartementet
Att: Filip.Vestling
Diarienummer I2019/00922/E

Synpunkter från SERO på SOU 2018:76,

Mindre aktörer i energilandskapet

Elproduktion

Undermålig utredning om småskalig elproduktion

Utredningen "Mindre aktörer i energilandskapet", SOU 2018:76, är ett misslyckande. I direktiven står "Utredning om hinder för energieffektivisering och småskalig elproduktion och lagring för mindre aktörer". På sidan 50 står vidare "Utredningens analys på området småskalig elproduktion är inriktad mot småskalig elproduktion av sol-el". Man kan undra varför direktiven omformulerats av utredningen? Utredningen har därigenom uteslutit huvuddelen av den framtida småskaliga elproduktionen, nämligen vindkraft, vattenkraft och biokraft. Ofattbart att man kan frångå direktiven så i grunden. SERO, som är Sveriges äldsta förening för förnybar energi, vi firar 40-årsjubileum 2020, organiserar många ägare av småskalig elproduktion och uppvaktade utredningen tillsammans med Svensk Vattenkraftförening och Svensk Vindkraftförening med förslag på konkreta åtgärder för att undanröja hinder för en effektivisering av den småskaliga elproduktionen. Våra synpunkter har tyvärr helt ignorerats. Vi fick dessutom intryck av att utredningens kansli inte visste mycket om de verkliga problemen och möjligheterna med småskalig elproduktion av biokraft, vindkraft och vattenkraft. Sol-el i all ära, men den kan bara täcka en del av Sveriges framtida elproduktion. Stora bidrag kommer från bioenergi, vindkraft och vattenkraft. Effektivisering av den småskaliga vattenkraften kan under överskådlig tid ge stora bidrag. Effektivisering av småskalig vindkraft kan ge ännu större bidrag genom s k repowering, dessutom när Sverige behöver elkraften mest, på vintern. Teknikutvecklingen för småskalig biokraft är idag mycket lovande och utlovar betydande bidrag till Sveriges elförsörjning. Det är helt absurt och oacceptabelt att SVEBIO inte ens tillhör remissinstanserna! Utredningen kommer inte heller med några viktiga förslag på förbättringar för geoenergin eller vågkraft och faktiskt inte ens för solelsproduktion.

Utredningen ignorerar också frågan om efterfrågefleksibilitet, som är mycket viktig. Enigheten var stor i Energikommisionen om att ett sådant styrmedel underlättar lösningen av effektproblemen.

Dessutom borde man bättre belyst hur småskalig elgenerering tillsammans med energilager kan bidra till mindre sårbar elförsörjning i händelse av en krissituation. Aspekter på hur man bygger en hemmamarknad saknas också. Att ge bidrag till kinesiska solceller samtidigt som svenska tillverkare av små vindkraftverk går på knäna och har svårt att överleva då de är uteslutna från motsvarande bidrag är tveksamt.

SERO har krävt en övergång till i huvudsak rörliga nätavgifter, vilket stimulerar kundeffektivisering och ökad elproduktion samt är positiv till klimatet. Det lönar sig ju mer att spara om nätavgifterna är rörliga istället för fasta. Utredningen avfärdar sådana ur miljösynvinkel angelägna krav med hänvisning till vad man kallar kostnadsriktighet. Det är ett luddigt begrepp som definieras av kraftbolagen och helt bortser från bl a klimatkostnader av energislöseri.

Exempel på SEROs förslag på stöd till småskalig elproduktion

EU:s definition av småskalig elproduktion är <10 MW effekt. Mot den bakgrund är det angeläget att:

- . ta bort elskatt på småskalig förnybar elproduktion med en effekt <10 MW.
- . Vindkraftverk upp till 3 MW effekt ska ha samma villkor för nätanslutning som de på <1,5 MW har idag.
- . Ändra Miljöbalken §10 så att militären inte får vetorätt mot vindkraftverk. Klimatet måste gå före.
- . Inför samma stöd till energikooperativ som Grekland har
- . Småskalig elproduktion <10 MW ska undantas från EUs State Aid Guidelines
- . Stöd ska fås ur Vattenkraftfonden för en höjning till utbyggnadskvot 3 för små vattenkraftverk

Mycket mer skulle kunna anföras men utredningen är så undermålig att den måste kompletteras med åtgärder för att främja småskalig vindkraft, vattenkraft och biokraft. Dessa kraftslag är så mycket viktigare för Sveriges energiförsörjning än sol-elen, som utredningen valt att begränsa sig till. Det finns också goda skäl att göra en kompletterande utredning som närmare analysera behoven av att främja småskalig geoenergi och vågkraft.

Sammanfattning, elproduktion

Sammanfattningsvis tycker SERO att utredningen är en uppenbar suboptimering som på ett flagrant sätt frångått direktiven. SERO hoppas nu att andra politiska partier begär att utredningen kompletteras med analys och förslag rörande småskalig biokraft, vindkraft och vattenkraft och efterfrågefleksibilitet samt bättre förslag för solel.

Synpunkter, energieffektivisering

I utredningen föreslås ett antal lösningar för att möta den effektbrist som kan uppstå i ett 100 % förnyelsebart elsystem. Den tar även upp styrmedel för energieffektivisering, småskalig elproduktion och energilagring. Utredningen har även ambitionen att hitta lösningar för att hantera laddningen av befintliga och framtida elfordon i elsystemet med de effektproblem som då uppstår.

Utredningens huvudförslag är att Sverige inför:

- Ett system med kvotplikt eller vita certifikat där minskad effektbelastning uppnås genom investeringar i el-effektiviserande åtgärder. Elleverantörerna ska föreslå och hjälpa till med åtgärder hos sina kunder som ger el-besparingar vilket genererar vita certifikat. Alla samhällssektorer utom elintensiv industri berörs.
- Införelse av ett specifikt energirotagdrag om 50 % reducering av arbetskostnaden. Det ska komplettera de befintliga rut- och ROT-avdragen. Samma maxavdrag som idag om 50 000 kr per person och år föreslås gälla.
- Energideklarationer ska ge bättre information om kostnadseffektiva åtgärder.

Vita certifikat

Det som beskrivs verkar vara en ganska komplicerad konstruktion där elhandelsföretagen ska hjälpa till att el-effektivisera hos sina kunder. Ett antal sparade kWh ger ett vitt certifikat. Vad följderna för slutkunden blir rent konkret är svårt att tolka ut utredningen. De föreslagna besparingarna är relativt låga 2,5 % för 2021, 3,5 % för 2022 samt 5,5 % för 2023. Så låga mål som anges kan vara svårt att utvärdera i det allmänna bruset när eko-designdirektivet byter ut Sveriges vanligaste belysning, T8-lysröret till LED på löpande band. Bland Sveriges kommuner och regioner förväntas elenergin minska med 10–15 % vid utfasningen av T8 under perioden 2021-2024. Generellt verkar det vara ett administrativt tungt system med stora osäkerheter i uppföljning och utvärdering som föreslås.

Utredningen föreslår att kvotplikterna finansieras med en höjning av elskatten med 0,5 öre/kWh vilket uppskattas ge en ökad skatteinkomst på ca 400 miljoner per år. Sveriges elhandlare ska arbeta med att hitta relevanta effektiviseringar hos sina kunder och leverera in vita certifikat varje år. Om vita certifikat/kvotplikt är framgångsrikt så minskas el-skatteintäkterna till staten med 600 till 1 300 miljoner per år. Kostnaden för staten kan på sikt bli närmare en miljard per år. Höjningen av elskatten borde vara högre för att staten ska bli skadefri. En höjd elskatt gör el-effektiviseringar än mer lönsamma.

Förslaget slår brett utan att styra dit den gör bäst nytta. Av Sveriges nästan 300 kommuner är det ca 30 stycken med en mycket stark tillväxt och effektbrist. Här skulle de lokala näten kunna vara i behov av extra effektbesparingar för att undvika stora dyra investeringar. Denna frågan verkar inte komma fram någonstans. Offensiva punktinsatser här skulle vara mycket värda för elnätbolagen som i stort föreslås lämnas helt utanför Vita-certifikatmarknaden. Lokala vita certifikat där de nätbolag som idag har verkliga problem jobbar med de kunder där effekt och energibesparing ger bäst resultat kan vara en väg framåt.

Energirot-avdrag

En av de samhällssektorer som gör av med mest el och är Sveriges två miljoner småhus. Småhusen använder 25 TWh per år, dvs. ett snitt om ca 12 500 kWh per år och småhus. Det stora eleffekt drivande segmentet i Sverige är alla el- och värmepumpsvärmda småhus som uppgår till nästan en miljon.

Det befintliga ROT-avdraget är idag 30 % av arbetskostnaden för hantverkare med ett maxtak om 50 000 kr i skatteavdrag per person och år. Utredningen föreslår ett speciellt energirotagdrag för småhus med 50 % men med det befintliga taket om max 50 000 kr per år

och person kvarstår. När hus som idag har direktverkande el ska byggas om och förses med ett vattenburet system samt en ny värmekälla, eventuellt nya eller uppgraderade fönster och tilläggsisolering av vind går villaägaren mycket snabbt i taket för maxavdraget. Det bör finnas möjlighet att under ett år använda två års rotavdrag för att sedan avstå från ROT-avdrag under kommande år alternativt höja taket för energi-delen. Det skulle leda till att villaägaren kan ta ett ordentligt tag om villans energiförbrukning. Dagens tak om 50 000 kr leder troligen till ökade suboptimeringar av med installation av luft/luftvärmepumpar än långsiktigt hållbara energi- och effektsnåla småhus.

I en helt avreglerad elmarknad inom EU utan stora överföringsbrister och med ett högre mer fluktuerande elpris kan svenska elvärmda småhus bli förlorarna på sikt med mycket höga driftkostnader. Styrmedlet med utökad energiroten skulle kunna motverka en sådan utveckling.

En annan möjlighet som inte tas upp i utredningen är att flytta elförbrukningar under dygnet. Det finns hundratusentals värmepumparna installerade idag som går på och av allt efter hur byggnaden kallar på värme. Många byggnader är relativt välisolerade och värmetröga. Genom att styra en del av elförbrukningen mot låglasttimmar nattetid kan effektoppar minskas radikalt. Även dessa typer av styr- och regleråtgärder borde innefattas av energirotavdraget som då blir ett energi- och effektrotavdrag.

Energiroten föreslås i utredningen finansieras genom en höjning av elskatten med 0,5 öre/kWh. Genom att minska det befintliga allmänna rot- och rutavdragen kan reformen finansieras ytterligare. Skattesubventioner bör i större grad gå till åtgärder som minskar klimatpåverkan och förbättrar folkhälsan istället för att byta ut fungerade kök och badrum.

Energideklarationer

Utredningen konstaterar, ännu en gång, att dagens förordning om energideklaration är en tandlös papperstiger som bara gynnar konsultbranschen. Den skärpning som förordas är välkommen. Det vore önskvärt att energideklarationen utvecklas till att bli ett bättre verktyg för fastighetsägarna när de ser över underhållsbehovet.

Övriga styrmedel

Ytterligare övertygande styrmedel saknas i utredningen. Det borde vara lätt att införa en lag om hur elkostnader debiteras slutkund. Idag kan den fasta avgiften hos vissa elnätbolag stå för över hälften av kostnaden. Incitamentet för besparing blir då litet. Genom att lagstadga att elnät- och elhandelskostnadernas fasta del får uppgå till max 5 % på årsbasis blir incitamentet för besparingar större.

Ännu ett styrmedel skulle kunna vara en effektskatt för alla större elförbrukare, t.ex över 80 A, som tas ut dagtid under vintermånaderna. De som visar på att de minskar sin effekt- och energiförbrukning skulle kunna få skatterabatt i något år för att ytterligare finansiera åtgärderna.

Sammanfattning

Enklare mer förståeliga styrmedel som går att följa upp är önskvärda medan ett energi- och effektrot-avdrag bör kunna införas snarast.

Dalby, 2019-11-19

Göran Bryntse, Tekn Dr, 070/6217196. goran.bryntse@sero.se
Ordförande i SERO, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation
Vice president of European Renewable Energies Federation, EREF

Medförfattare: Charlotte Kullander-Hedbom, 070/6736675, charlotte.kullander@sero.se
Vice ordförande i SERO
Fil.Mag i Naturvetenskap, Energihandläggare, Landstinget Värmland